

Izvješće Centra za kontrolu otrovanja za 2024.

Željka Babić

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb, Hrvatska

Ovo izvješće Centra za kontrolu otrovanja Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada nastavak je izvješća objavljenih u prethodnim brojevima ovog časopisa. U njemu se navode osnovni statistički podaci o broju poziva primljenih u Centru za kontrolu otrovanja tijekom dvanaestomjesečnog razdoblja od siječnja do prosinca 2024. godine, uključujući podatke o tražiteljima informacija, kao i podatke o bolesnicima i osobinama otrovanja.

Tijekom navedenog razdoblja u Centru je zabilježeno 3034 poziva kojima su se tražile informacije o 3082 slučaja otrovanja i sumnji na otrovanje ljudi ili životinja. Od ukupnog broja slučajeva, 2951 bili su slučajevi izloženosti ljudi gdje je temeljem simptoma i načina izloženosti procijenjeno da postoji rizik od štetnih učinaka i čije su karakteristike prikazane u nastavku ovog izvještaja, 118 bili su slučajevi upita o otrovnosti određene tvari bez odgovarajuće izloženosti ljudi, a u 13 slučajeva radilo se o izloženosti životinja. U 58 % od ukupnog broja slučajeva izloženosti ljudi tražitelji informacija bili su zdravstveni radnici (liječnici i medicinske sestre ili tehničari), a u 42 % privatne osobe. Devet poziva bilo je upućeno od drugih pozivatelja (djelatnici dječjeg vrtića, doma za starije itd.).

Najveći broj slučajeva zabilježen je srpnju (321 slučaj), a najmanji u veljači (208 slučajeva). Gledajući na godišnjoj razini bilo je prosječno 246 slučajeva mjesečno.

Starost se kretala u rasponu od novorođenačke dobi do 98. godine života. Od ukupnog broja osoba s poznatom dobnom skupinom najzastupljeniji su bili dojenčad i predškolska djeca (od rođenja do uključivo pete godine života 46 %; prosječna dob dvije godine) i odrasle osobe (40 %). U ukupnom broju slučajeva s poznatim spolom, muški i ženski spol bili su podjednako zastupljeni (53 % muških osoba prema 47 % ženskih osoba). Ženski spol prevladavao je kod adolescenata (66 %).

Najzastupljenije tvari koje su uzrokovale otrovanja bile su kućne kemikalije (41 % od ukupnog broja slučajeva s poznatim uzrokom otrovanja) i lijekovi (34 %). Od lijekova najzastupljeniji su bili psihoaktivni lijekovi (40 % od ukupnog broja slučajeva otrovanja lijekovima) uključujući neuroleptike, benzodiazepine, antidepresive i hipnotike, zatim analgetici i nesteroidni protuupalni lijekovi (21 %) i lijekovi za kardiovaskularne bolesti (8 %).

Među slučajevima otrovanja biljkama (ukupno 148 slučajeva) najzastupljenija vrsta kućnih biljaka bila je adam (*Alocasia odora*), a ostalih biljaka oleander (*Nerium oleander*) i kozlac (*Arum maculatum*).

Ubodi i ugrizi otrovnih životinja (ukupno 42 slučajeva) uključivali su zmije (poskok, riđovka), ribe (riba pauk) i člankonošce (pauci uključujući crnu udovicu).

Kudikamo najčešći put unosa bio je ingestijom (80 % od ukupnog broja slučajeva u kojima je put izloženosti bio poznat), a zatim udisanjem (9 %).

Od ukupnog broja slučajeva s poznatom kliničkom slikom u trenutku poziva 60 % bilo je asimptomatsko, 37 % imalo je samo blaže do umjerene simptome i znakove otrovanja (primjerice iritaciju probavnog trakta, glavobolju ili iritaciju kože i dišnog sustava), a 3 % slučajeva imalo je teške simptome (teži poremećaji središnjeg živčanog sustava, korozivna oštećenja gastrointestinalnog trakta, ozbiljni dišni simptomi).

Omjer između suicidalnih i zadesnih otrovanja u ukupnom broju slučajeva bio je oko 1:5 (410 naspram 2104 slučajeva). U skupini adolescenata taj omjer bio je obrnut, s oko dva puta više suicidalnih u odnosu na zadesna otrovanja.

Tablica 1. Uzroci izloženosti u ljudi

Tvar	Broj slučajeva (% od ukupno)
Kućne kemikalije ^a	1211 (41,0)
Lijekovi	989 (33,5)
Industrijske kemikalije ^b	191 (6,5)
Biljke ^c	148 (5,0)
Pesticidi ^d	68 (2,3)
Hrana	64 (2,2)
Sredstva ovisnosti	43 (1,5)
Životinje	42 (1,4)
Gljive	41 (1,4)
Strano tijelo	19 (0,6)
Ugljikov monoksid	12 (0,4)
Alkohol	2 (0,1)
Kombinacije ^e	83 (2,8)
Ostalo	36 (1,2)
Nepoznato	2 (0,1)
UKUPNO	2951 (100)

Ukupni broj slučajeva (2951) ne uključuje 118 upita o otrovnosti određene tvari bez odgovarajuće izloženosti ljudi i 13 slučajeva izloženosti životinja, ^aSredstva za uporabu u kućanstvu i okućnici npr, sredstva za pranje i čišćenje, higijensko-kozmetički proizvodi, igračke i školski pribor, proizvodi s organskim otapalima, kućanski insekticidi i repelenti, ^bKemikalije za vanjsku ili profesionalnu uporabu npr, motorna goriva, mineralna gnojiva, profesionalna sredstva za čišćenje, ^cBez gljiva, ^dNe uključuje sredstva opće uporabe koja sadržavaju pesticide, ^eIstodobna izloženost dvjema ili više skupina tvari (najčešće lijekovima i alkoholu)

Tablica 2. Broj slučajeva prema uzrocima izloženosti u pojedinim dobnim skupinama

Tvar	Broj slučajeva (% od ukupno)		
	Dojenčad i predškolska djeca	Školska djeca i adolescenti	Odrasli
Kućne kemikalije	756 (55,9)	88 (21,7)	367 (30,8)
Lijekovi	390 (28,8)	220 (54,3)	378 (31,7)
Industrijske kemikalije	20 (1,5)	15 (3,7)	156 (13,1)
Biljke	111 (8,2)	14 (3,5)	23 (1,9)
Pesticidi	9 (0,7)	5 (1,2)	54 (4,5)
Hrana	29 (2,1)	9 (2,2)	25 (2,1)
Sredstva ovisnosti	1 (0,1)	15 (3,7)	27 (2,3)
Životinje	8 (0,6)	6 (1,5)	28 (2,4)
Gljive	6 (0,4)	1 (0,2)	34 (2,9)
Ugljikov monoksid	3 (0,2)	5 (1,2)	11 (0,9)
Strano tijelo	7 (0,5)	4 (1,0)	1 (0,1)
Alkohol	1 (0,1)	/	1 (0,1)
Kombinacije	3 (0,2)	12 (3,0)	68 (5,7)
Ostalo	9 (0,7)	11 (2,7)	16 (1,3)
Nepoznato	/	/	2 (0,2)
UKUPNO	1353 (100)	405 (100)	1191 (100)

Dobne skupine definirane su na slici. Ukupni broj slučajeva (2949) ne uključuje 2 slučaja u kojima je dobna skupina bila nepoznata, 118 upita o otrovnosti određene tvari bez odgovarajuće izloženosti i 13 slučajeva izloženosti životinja

Tablica 3. Put izloženosti u slučajevima izloženosti ljudi

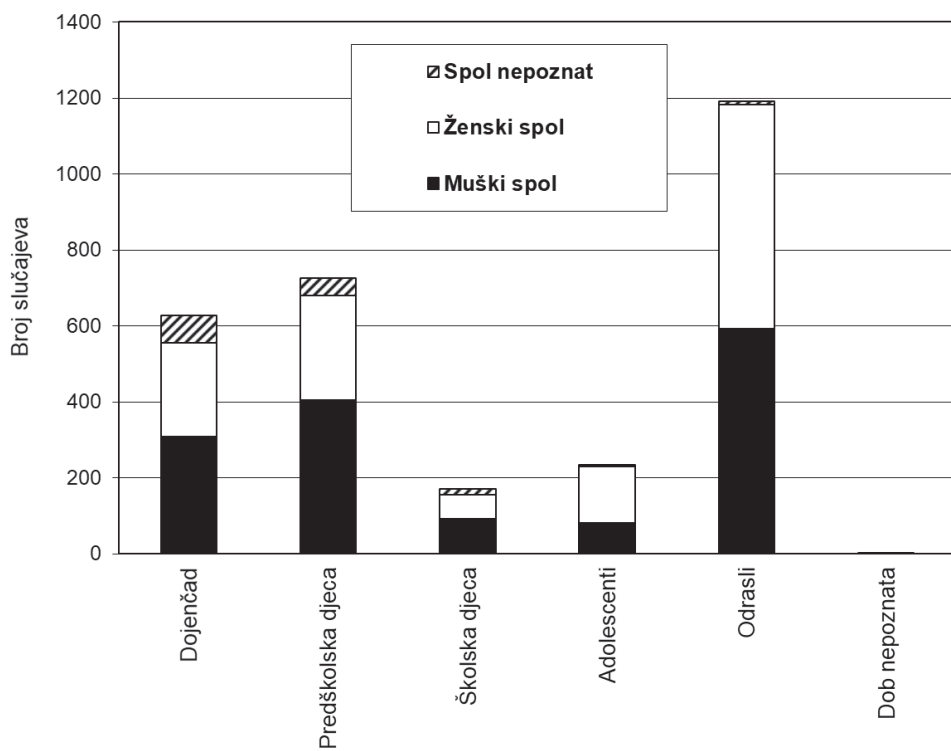
Put izloženosti	Broj slučajeva (% od ukupno)
Ingestijom	2365 (80,1)
Inhalacijom	277 (9,4)
Kožom	94 (3,2)
Konjunktivom oka	52 (1,8)
Ugriz ili ubod	38 (1,3)
Parenteralno	18 (0,6)
Nazalno	15 (0,5)
Rektalno	4 (0,1)
Majčino mlijeko	1 (<0,1)
U uho	1 (<0,1)
Gingivalno	1 (<0,1)
Više putova	74 (2,5)
Nepoznato	11 (0,4)
UKUPNO	2951 (100)

Ukupni broj slučajeva (2951) ne uključuje 118 upita o otrovnosti određene tvari bez odgovarajuće izloženosti ljudi i 13 slučajeva izloženosti životinja

Tablica 4. Okolnosti otrovanja ili razlog traženja informacije vezano za izloženost ljudi

Okolnosti otrovanja/ razlog traženja informacije	Broj slučajeva (% od ukupno)
Slučajno	2104 (68,6)
Suicidalno	410 (13,4)
Edukativni razlog poziva ^a	118 (3,8)
Namjerno, ostalo ^b	146 (4,8)
Psihijatrijski bolesnik ^c	92 (3,0)
Profesionalno	74 (2,4)
Abuzus	69 (2,2)
Iatrogeno	16 (0,5)
Napad	12 (0,4)
Nuspojava lijeka	8 (0,3)
Nepoznato	20 (0,7)
UKUPNO	3069 (100)

Ukupni broj slučajeva (3069) ne uključuje 13 slučajeva izloženosti životinja. ^aUpiti o otrovnosti određene tvari bez odgovarajuće izloženosti. ^bDrugi namjerni razlozi osim pokušaja suicida, napada, abuzusa. ^cNesvjestan posljedica zbog npr. teže mentalne retardacije, demencije i sl.

Distribucija slučajeva otrovanja u ljudi prema dobi i spolu. Dobne skupine: dojenčad – do uključivo 23 mjeseca života; predškolska djeca – od 2 do uključivo 5 godina; školska djeca – od 6 do uključivo 12 godina; adolescenti – od 13 do uključivo 17 godina; odrasli – navršениh 18 godina i stariji